

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ СИСТЕМНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Практичне впровадження концептуальних засад формування і розвитку національної інноваційної економіки України неможливе без впровадження нової філософії бізнесу, діалектичної взаємодії структуризації та інтеграції різних форм капіталу, в тому числі людського. За висловлюваннями американського мислителя і філософа К. Колдена, без вивчення ідеї опору і сили опору, неможливо пізнати суть ніякого явища. «Заберете від матерії ідею опору, і в нас не залишиться ніякої ідеї матерії» і «ніяка група людей не буде діяти всупереч своїм особистим інтересам, якщо вона дуже могутня в державі» [1, с.244]. Суть цієї ідеї полягає в силі опору змінам, що характеризують певні явища, і в забезпеченні цільового скерування змін з врахуванням політичної влади певних структур. Стосовно наукових досліджень в економічній сфері необхідне більш цілісне дослідження діалектики структури і функцій виробника з врахуванням певної обмеженості у постановці мети – умов розвитку людського капіталу у тісній взаємодії з іншими складовими інтелектуального капіталу [2]. Це вимагає: більш критичного ставлення до вибору просторово-часового діапазону впровадження окремих інноваційно-інвестиційних проектів; ідентифікації функціональних сфер ефективного застосування методичних інструментів менеджменту, маркетингу і логістики; прогнозування продуктивності бізнес-систем на міжрегіональному рівні; дослідження об'єктів товарно-вартісних і ціннісних, неринкових відносин; оцінювання результатів діяльності учасників ринку – створення благ, які є результатом невідтворювальної праці і мають широку географію споживання без регіональних чи адміністративних меж.

Панівне становище в економічній науці на початку 21-го століття почала займати концепція забезпечення соціально відповідального бізнесу. Реалізація цієї концепції на практиці вимагає розроблення нової методології синтезу різних наукових підходів щодо формування інноваційного та людського потенціалу підприємства і розвитку дуже важливої складової інтелектуального капіталу - людського капіталу. Власне пасивна участь держави в активізації соціального капіталу і недовіра економічних агентів до держави виступають важливою причиною високої стійкості низьких рівнів продуктивності праці та зростаючого числа неефективних господарюючих структур – підприємств (кожне третє промислове підприємство є збитковим в 2011р.) .

В сучасних умовах загострення світової кризи суттєво зросла значущість прав власності та виконання контрактних зобов'язань, які є основою ринкової економіки і предметом підвищеного інтересу крупного бізнесу. Недосконала юридична система України не забезпечує захисту індивідуальних прав на володіння основними факторами, внаслідок чого права власності й контракти за трансакціями стають предметом нападів з боку чиновників та політиків. Це автоматично гальмує економічну активність, підвищує ризики, зв'язані з майбутнім генеруванням доходів, дезорієнтує інвесторів, схилиючи їх до спекулятивної діяльності і перерозподілу коштів між різними інвестиційними програмами під гарантії держави (наприклад, через створення СП з участю держави, на яку перекладаються практично всі ризики). В кінцевому випадку зростає ризик банкрутства, особливо тих підприємств, які не мають певного досвіду тісного державно-приватного партнерства, тобто тих суб'єктів ринку, в яких політичний капітал не трансформувалася у стратегічний актив бізнесу. Відомо, що механізм розподілу економічних ресурсів у виробництві є похідною від влади виробника. Йдеться про владу над зовнішніми економічними і державними агентами як суб'єктами економічних відносин – учасниками створення, розподілу і збуту споживчих благ, спрямованої на виключення будь-якого опортуністичного опору. Наприклад, монопольна влада на ринку через контроль над цінами, лобіювання інтересів у державних структурах, отримання довгострокових кредитів без достатнього ліквідного майна як застави сприяють зниженню різних складових трансакційних витрат підприємств-монополістів – на рекламні кампанії, адаптацію, прискорення дифузії нових товарів, реалізацію пробних продаж, впровадження маркетингової стратегії диверсифікації ринків, виходу на нові ринки.

Через контроль над засобами обміну соціальні діячі утворюють складні системи поведінкових зв'язків, зміст яких набагато глибший ніж традиційний каналу обміну, що базується на простому грошово-товарному обміні та очікуванні прогнозованих прибутків, до яких, зокрема, відносяться: вплив на ступінь кооперації між учасниками ринкових операцій і створення умов для узгоджених дій партнерів; мотивація учасників обміну через певні послуги, суспільні блага; більш вагомий вплив на вибір рішень інших підприємств через використання важелів влади; утримування учасників в жорстких рамкових обмеженнях по контрактних зобов'язаннях із погрозами судових позовів при їх невиконанні.

Система цінностей породжує певні критерії; найчастіше в корпоративному секторі економіки – це максимізація акціонерної вартості і прибутку; відповідними стають механізми регулювання ринкової економіки. При відсутності ефективного механізму регулювання ринку активну роль у процесах перерозподілу власності виконують монополії, олігархічні структури. Руйнування ціннісно-нормативних основ людської діяльності, обмежені рамки

розвитку людського потенціалу, зокрема, внутрішнім економічним простором технологічно відсталого підприємства, невирішена проблема імпортозаміщення – всі ці та подібні їм явища поглибили кризу моделі «людини економічної», штучно вбудованої в модель ринку. Тим і викликані спроби комунікативної філософії, зокрема, наукові ідеї німецького філософа Карла-Отто Апеля щодо спрямування зустрічного руху зусиль економічного знання та економічної раціональності з етичними імперативами. Зміна моделей поведінки товаровиробників і кредитно-інвестиційних структур в умовах трансформації економіки у напрямку забезпечення соціальної відповідальності бізнесу є необхідною умовою виживання, формування вартості і створення цінностей в умовах загострення системних криз і стабільно високої інфляції в Україні.

Французький вчений Морріс Аллі розглядає економічну підприємницьку свободу ринкових агентів як особливу цінність, яка, по-перше, забезпечує можливість постійного пошуку творчих управлінських рішень і випробування інноваційних методів виробництва і вибору ресурсного забезпечення, і, по-друге, виступає фундаментальною умовою розвитку економіки. Соціально-орієнтована економіка країни передбачає ефективну взаємодію внутрішніх і зовнішніх чинників та відповідного механізму регулювання попиту і пропозиції на товарних ринках – внутрішніх, регіональних і міжнародних. Відповідно, оцінювання масштабу дії і наслідків управлінських рішень повинно охоплювати: по-перше, виокремлення найбільш значущих для суспільства благ (зокрема, результатів науково-винахідницької діяльності), різних ідей щодо екологізації та соціологізації економіки як поштовх для синтезу теорій макро- і мікроекономіки в еволюції сучасної господарської системи із зростаючим впливом соціально-політичних відносин; по-друге, більш поглиблений процес пізнання сутності структуризації соціально-економічної системи; по-третє, розширення горизонту дії важелів корпоративного управління акціонерною власністю і сфери інструментів маркетингу, що охоплюють нові об'єкти і суб'єкти вартісно-ціннісних відносин.

1. *Таранов П.С.* Интеллектуальные крылья . - М.: ООО «Фирма «Изд. АСТ», 2000. – 432 с.; 2. *Мних О.Б.* Интеллектуальный капитал і його роль у формуванні вартості машинобудівного підприємства та інноваційній діяльності // Вісник «Логістика» НУ»Львівська політехніка», №623, 2008р., с.154-169; 3. *Апель К.-О.* Ситуація людини як етична проблема // Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія. — К.: Лібра, 1999. — С. 231–254.